

ВІДГУК
офіційного опонента
доктора економічних наук, професора
Гуцалюка Олексія Миколайовича
на дисертаційну роботу Фоцій Марії Дмитрівни
«Стратегування розвитку підприємств в умовах мінливого середовища»,
яка представлена на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 073 «Менеджмент»
галузі знань 07 «Управління та адміністрування»

1. Актуальність теми дослідження.

В умовах посилення глобальної конкуренції, динамічних змін і невизначеності зовнішнього середовища особливо важливим стає науково-обґрунтоване стратегування розвитку підприємств. Сучасні підприємства постійно стикаються з викликами, пов'язаними з необхідністю швидкої адаптації до змін кон'юнктури ринків, впровадження інноваційних технологій і цифрових інструментів, що потребує формування гнучких і ефективних стратегій розвитку. У зв'язку з цим, виникає гостра потреба у розробці та впровадженні інтегральних механізмів стратегічної діагностики та оцінювання рівня готовності підприємств до реалізації стратегічних змін і впровадження інновацій, що дозволить забезпечити їхню стійкість, конкурентоспроможність і довгостроковий розвиток.

У дисертаційній роботі Фоцій М. Д. актуалізовано важливу науково-прикладну проблему – формування та реалізації стратегій розвитку підприємств молочної промисловості в умовах мінливого середовища. На тлі загострення конкурентної боротьби, необхідності цифрової модернізації та адаптації до нових викликів обґрунтованість стратегічних рішень підприємств має вирішальне значення для їх стабільного функціонування і подальшого зростання. Робота включає комплексне дослідження стратегічної готовності підприємств молочної галузі, поєднує теоретико-методичний аналіз із емпіричними розрахунками, що дозволяє констатувати її високу

наукову цінність і практичну значущість для керівників підприємств, аналітиків галузі та фахівців із стратегічного управління.

З огляду на вищезазначене, дослідження, спрямоване на удосконалення теоретико-методичних положень та практичного інструментарію стратегування розвитку підприємств в умовах мінливого середовища, є актуальним і своєчасним та має важливе науково-практичне значення.

2. Зв'язок дисертаційної роботи з науковими програмами, планами, темами.

За тематичною спрямованістю, метою та завданнями дослідження дисертація Фоція М.Д. пов'язана з планом наукових досліджень Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», зокрема в межах науково-дослідної роботи кафедри менеджменту за темами: «Стратегування розвитку виробничо-коопераційного співробітництва підприємств малого та середнього бізнесу» (госпдоговірна, дог. № 68134); «Організаційно-економічне управління інноваційними змінами для забезпечення сталого розвитку підприємства» (ДР № 0125U001567); «Інновації та сталий розвиток: синергія технологій та управлінських рішень у сучасних організаціях» (ДР № 0125U001850). У межах зазначених науково-дослідних тем дисертант брав безпосередню участь у виконанні досліджень, результати яких були використані при формуванні теоретичних положень, аналітичного апарату та методичних рекомендацій, викладених у дисертаційній роботі.

3. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, їх достовірність та новизна.

Наукові положення, висновки і пропозиції, наведені у дисертації, є достовірними та достатньо обґрунтованими. Виконане дослідження свідчить про широку і глибоку обізнаність дисертанта з науковими джерелами, вітчизняними і зарубіжними публікаціями, в яких досліджуються проблеми діагностики та оцінювання рівня розвитку підприємств, вибору стратегічних альтернатив, обґрунтування впливу конкурентних стратегій на ключові

складові розвитку господарських систем, а також питання стратегічного управління, стратегування та сценарного моделювання в умовах мінливого стану.

Здобувачкою використано широкий арсенал сучасних загальнонаукових та спеціальних методів дослідження: методи аналізу і синтезу, системного підходу, методи узагальнення та логічної інтерпретації, елементи економіко-математичного моделювання, індексного аналізу, методи рейтингової оцінки та класифікації, прийоми експертного оцінювання, порівняння, графічного подання, структурно-логічного моделювання. Комплексне застосування вказаних підходів дало змогу отримати нові теоретичні і прикладні результати у сфері вдосконалення методичного інструментарію діагностики рівня розвитку підприємств, формування конкурентних стратегій та підвищення ефективності їх реалізації. Запропоновані підходи можуть бути адаптовані до підприємств різних галузей і масштабів функціонування.

Дисертаційна робота Фоцій М.Д. чітко структурована та логічно побудована відповідно до мети та завдань дослідження. Вона складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Зміст дисертації повністю відповідає її темі та відображає рівень вирішення поставлених завдань.

У тексті дисертації обґрунтовано, що наукові положення, висновки, рекомендації, розроблені здобувачем, сформульовані на основі критичного аналізу сучасних теорій і практик стратегічного управління. Авторка використала широкий спектр аналітичних прийомів та запропонувала методичні підходи, що мають як наукову цінність, так і високу прикладну значущість.

4. Наукова новизна отриманих результатів.

Дисертаційна робота Фоцій М. Д. логічно структурована, побудована на системному підході до реалізації поставлених завдань, містить низку наукових положень, які поглиблюють теорію та методику стратегування розвитку підприємств в умовах мінливого середовища.

Наукова новизна результатів дисертаційної роботи визначається сукупністю розроблених теоретичних положень, методичних підходів та практичних рекомендацій, спрямованих на удосконалення інструментарію стратегування розвитку підприємств в умовах мінливого середовища.

Ряд наукових здобутків Фоція М.Д. можуть бути розцінені як удосконалення та подальший розвиток існуючих наукових положень, які адаптовані здобувачем до вирішення конкретної наукової задачі. До такого роду наукових результатів, які мають елементи наукової новизни, слід віднести наступні положення дисертаційної роботи:

- методичний підхід до обґрунтування оптимальної стратегії розвитку підприємства на основі рейтингової оцінки впливу конкурентних стратегій на ключові складові розвитку (фінансову, ринкову, виробничо-витратну та інноваційно-інтелектуальну) (с. 187);

- систематизацію видів розвитку підприємства, яка, на відміну від існуючих підходів, враховує структурні, динамічні, управлінські, часові, інноваційні та інші аспекти (с. 49-50);

- етапи стратегування розвитку підприємства з урахуванням викликів зовнішнього середовища, таких як сценарне прогнозування, цифрова готовність, інституційна підтримка та трансформаційне оновлення (с. 68-70);

- методичний підхід до оцінювання рівня розвитку підприємств молочної промисловості, заснований на інтегральній оцінці чотирьох взаємопов'язаних складових з урахуванням їхньої вагомості (с. 118);

- систематизацію видів конкурентних стратегій на основі рейтингової оцінки їх впливу на інтегральний рівень розвитку підприємства (с. 216);

- комплексний підхід до стратегування, який деталізує етапи стратегічної діагностики та вибору стратегії з урахуванням вагомості кожної зі складових розвитку (с. 217).

5. Теоретична та практична цінність одержаних результатів.

Результати дисертаційного дослідження мають як теоретичне, так і практичне значення. Теоретична значущість полягає у розробці теоретико-методичних засад стратегування розвитку підприємства в умовах впливу

нестабільного зовнішнього середовища. Удосконалення понятійного апарату, систематизація видів розвитку підприємства, уточнення класифікації стратегій та розробка підходу до інтегрального оцінювання рівня розвитку дозволяють поглибити наукові уявлення щодо побудови ефективної системи стратегічного управління.

Запропоновані у дисертації положення і підходи можуть бути використані для подальших досліджень у сфері стратегічного розвитку суб'єктів господарювання, вибору конкурентних стратегій та забезпечення адаптивності підприємств до динаміки зовнішнього середовища.

Дослідження має істотне практичне значення як для промислової сфери, так і для економічної науки в цілому. Результати дисертації мають прикладний характер, оскільки в роботі запропоновано конкретні методики оцінки рівня розвитку підприємств, вибору оптимальних стратегій та формування напрямів стратегічного впливу, що базуються на оцінці фінансової, ринкової, виробничо-витратної та інноваційно-інтелектуальної складових. Це забезпечує інструментарій для обґрунтованого прийняття стратегічних рішень. Методичні розробки та рекомендації щодо стратегування розвитку підприємства й оцінки його рівня реалізовані у практичній діяльності підприємств молочної промисловості України, зокрема: ТОВ «Богодухівський молзавод» (довідка № 23-1202 від 12.02.2025 р.), ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» (довідка № 1533 від 20.02.2025 р.), ТОВ «Харківський молочний комбінат» (довідка № 115-4523 від 18.02.2025 р.).

Результати дисертації впроваджені у навчальний процес кафедри менеджменту НТУ «ХП» (акт впровадження від 17.03.2025 р.) та Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського (акт впровадження від 24.02.2025 р.) при викладанні дисциплін «Управління конкурентоспроможністю», «Управління результативністю», «Стратегічне управління інноваційним розвитком в умовах євроінтеграції», «Стратегія інноваційного розвитку економіки України».

6. Повнота викладення результатів досліджень в опублікованих працях.

Основні положення та результати дисертаційного дослідження, що виносяться на захист, опубліковані у 20 наукових працях, що повністю відповідають вимогам до дисертаційних досліджень на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Зокрема, за темою дисертації опубліковано: 9 статей – у наукових періодичних фахових виданнях України; 1 стаття – у науковому виданні країни, що входить до ОЕСР/ЄС; 10 публікацій – матеріали апробаційного характеру (тези доповідей, виступів на конференціях тощо).

Опубліковані матеріали повністю відображають зміст дисертаційної роботи, її ключові положення та результати, і відповідають вимогам пункту 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44.

7. Академічна доброчесність.

Усі результати, які винесено здобувачкою на захист, отримані самостійно і містяться в опублікованих роботах. У роботах, опублікованих у співавторстві, використані тільки ті ідеї, положення та розрахунки, які є результатом особистих наукових пошуків.

8. Зауваження та дискусійні положення по дисертаційній роботі.

Попри ґрунтовне опрацювання складного науково-прикладного завдання в галузі стратегічного управління підприємствами, у дисертації наявні окремі дискусійні положення та недоліки, що дозволяють сформулювати такі зауваження:

1. У першому розділі (підрозділ 1.3) дисертанткою здійснено аналіз теоретичних аспектів стратегічного розвитку підприємств, однак, при цьому, недостатньо уваги приділено детальному огляду новітніх зарубіжних моделей стратегування, особливо в частині цифровізації та інноваційного розвитку, що обмежує можливість повноцінного порівняння запропонованих автором підходів зі світовими аналогами. Доцільно було б додатково

узагальнити й систематизувати новітні зарубіжні напрацювання, що могло б підвищити глибину теоретичного обґрунтування запропонованих здбувачем підходів до стратегування.

2. В другому розділі (підрозділ 2.2, таблиця 2.7, с. 113) автор застосовує експертне опитування для визначення вагових коефіцієнтів інтегральної оцінки стратегічної готовності підприємств. Водночас методика формування експертної групи, критерії добору експертів (зокрема, їхній досвід, кваліфікація, профіль діяльності), а також процедура узгодження оцінок недостатньо аргументовані та деталізовані, тому не отримали належного статистичного підтвердження, що дещо знижує переконливість і надійність отриманих висновків.

3. Попри детальну побудову сценаріїв змін рівня розвитку (підрозділ 3.2), в роботі не розкрито, як саме підприємство має реалізувати обрану стратегію на практиці. Не представлено також механізмів моніторингу, етапності впровадження чи ключових показників ефективності (KPI), що дозволили б вимірювати динаміку реалізації в реальному часі. Впровадження хоча б базової дорожньої карти з контрольними точками сприяло б підвищенню менеджерської застосованості отриманих результатів.

4. У дисертації визначено основні напрями підвищення рівня розвитку (розділ 3), проте в частині кадрового забезпечення стратегічних змін згадки обмежені загальними фразами без деталізації механізмів розвитку компетенцій управлінського персоналу. Доцільно було б включити аналіз потреб у перепідготовці, розвитку цифрових навичок чи запровадження менторських програм, що є критично важливим для реалізації стратегічних змін у турбулентному середовищі.

Вказані недоліки та дискусійні положення не впливають на загальну позитивну оцінку виконаного дослідження. Дисертація є актуальною і має високу наукову цінність та практичну значущість.

9. Загальна оцінка дисертації.

Враховуючи актуальність, новизну, важливість одержаних здбувачем наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також практичну

цінність сформульованих положень і висновків, є підстави вважати, що дисертаційна робота Фоцій Марії Дмитрівни на тему: «Стратегування розвитку підприємств в умовах мінливого середовища» відповідає вимогам, які встановлені пп. 6, 7, 8 та 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою КМУ від 12.01.2022 р. № 44.

На підставі викладеного вважаю, що дисертація Фоцій М.Д. «Стратегування розвитку підприємств в умовах мінливого середовища» є завершеною кваліфікаційною роботою, на основі якої отримано нові наукові результати теоретичного та практичного характеру, що розв'язують поставлені задачі, та мають цінність для ефективної діяльності промислових підприємств.

Авторка дисертаційної роботи Фоцій Марія Дмитрівна заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 «Менеджмент» з галузі знань 07 «Управління та адміністрування».

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,

проректор з науково-педагогічної діяльності

Приватного закладу вищої освіти

«Східноєвропейський університет

імені Рауфа Аблязова»

Олексій ГУЦАЛЮК